

DR. PETRU GROZA – ISTORIA UNUI SCANDAL MEDIATIC

DĂNUȚ VIOREL PRESURĂ
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Dr. Petru Groza – a History of a Media Scandal

ABSTRACT

One of the most prominent figures of interwar Romanian politics on the Hunedorian plains, born in the town of Băcia but also a resident of the city of Deva, Dr. Petru Groza was a controversial politician and lawyer by profession.

In order to understand the context of the documents kept in the national archives that are the subject of this material, we must have a clear picture of the actions of Dr. Petru Groza but also of the other politicians who resorted to any means, more or less orthodox, to make known and impose beliefs, interests or desires.

One of these tools often used in the interwar period was the press, especially the written one! There were always enough reasons for the political struggle to be sharpened and reflected in local publications and the newspaper Poporul and then the newspaper Horia are the best examples of the political dispute with witnesses, addressed to political proselytes.

Regardless of the final results, the material presented attempts to provide sufficient arguments to help us understand the trajectory of Hunedorian interwar political life carried out at the highest levels, with passion and ardour by all political players.

Cuvinte-cheie: presă, Hunedoara, perioada interbelică, proces, politică

Key words: press, Hunedoara, interwar period, trial, politics

Una dintre figurile proeminente ale politicii românești interbelice de pe plaiurile hunedorene a fost dr. Petru Groza. Născut în localitatea Băcia și locuitor al orașului Deva, de profesie avocat, a fost un om politic controversat; își construise o locuință impozantă, al cărei arhitect fusese Horea Creangă, nepotul povestitorului de la Humulești.

Tatăl său a fost Adam Groza, preot care a participat activ la mișcarea de eliberare națională a românilor din Banat și Ardeal de la sfârșitul secolului al XIX-lea, președinte al Asociației preoților din Banat, deputat sinodal, membru în Adunarea Constituantă și senator în România întregită¹. Cel mai probabil, de la el a moștenit tânărul Petru Groza spiritul revoluționar care l-a călăuzit apoi în întreaga viață. Bun cunoscător al limbii maghiare, beneficiar al unei burse Gojdu, a urmat studii de drept la Universitatea din Budapesta (1903-1905), pe care le-a continuat la Berlin² și apoi la Leipzig. Doctoratul în științe juridice l-a obținut în

¹ Lazăr 2002, p. 10.

² Sigmirean 2000, p. 713.

anul 1907³. În memoriile sale, va insista asupra caracterului gratuit și fals al titlului, dar un motiv în plus să creeze dubii asupra caracterului său cameleon, pentru că nu va renunța niciodată la atașarea titlaturii „dr.” înaintea numelui.

Încheindu-și studiile de drept, după o practică la un prestigios avocat al Banatului, Aurel Văleanu, și-a deschis propriul cabinet la 25 august 1911, în localitatea Deva, ocazie cu care, în anii următori, a devenit parte activă din „viața” micuțului oraș de la poalele Cetății.

Din 1911 și până la moarte, a fost unul dintre membrii laici ai Sinodului Mitropoliei Sibiului și, deși se alătură comuniștilor, cunoscuți ca opresori ai crezului religios, a fost singurul lider înmormântat cu un sobor de preoți, a cărui slujbă de înmormântare a fost transmisă în direct la Radio⁴.

Unul dintre cele mai importante evenimente din istoria României – desăvârșirea unității naționale a românilor – l-a găsit pe tânărul și entuziastul Groza ca delegat al cercului teritorial Deva la Marea Adunare de la 1 Decembrie 1918, orator al adunării, membru al Marelui Sfat Național Român, ales în Adunarea de la Alba Iulia⁵.

Pentru scurtă vreme, a fost deputat din partea Partidului Național Român (noiembrie 1919), formațiune politică din care a plecat, în martie 1920, spre a se alătura Partidului Poporului condus de mareșalul Averescu. Ca urmare a unor conjuncturi politice favorabile grupării averesciene, a fost numit ministru de stat fără portofoliu (16 aprilie – 13 decembrie 1921)⁶. La alegerile din 1922 și cele din 1926, a câștigat un mandat de deputat al aceluiași Partid al Poporului, iar, în noul guvern condus de Alexandru Averescu, a fost numit ministru al Lucrărilor Publice (30 martie – 14 iulie 1926), apoi, din nou, ministru de stat (fără portofoliu) în perioada 14 iulie 1926 – 4 iunie 1927⁷.

Carierea sa politică s-a întrerupt brusc, decesul regelui Ferdinand I, la 20 iulie 1927, care va duce și la căderea guvernului averescian, l-a bulversat, iar dr. Petru Groza, dezamăgit de reacția politică a colegilor din guvern, dar și de cea a mareșalului, a decis să dea tumultul vieții capitalei pe tihnită viață provincială, unde s-a „odihnit” până în ianuarie 1933, când a pus bazele noului partid, Frontul Plugarilor. În memoriile sale a consemnat: „Mă retrag în bârlogul meu din Transilvania și voi chibzui un an, doi, șapte, cât va fi necesar, pentru a mă lămuri asupra drumului de apucat”⁸.

Perioada de așa-zisă „hibernare autoimpusă” nu a însemnat pentru omul politic Petru Groza o retragere completă din viața politică, acesta continuând să

³ Lazăr 2018, p. 122; în 28 ianuarie 1908 la Sigmirean 2000, p. 383.

⁴ Stoica 2008, p. 256.

⁵ Rabinovici 1982-1983, p. 449.

⁶ Neagoe 1995, p. 86.

⁷ *Ibidem*, p. 91.

⁸ Groza 2003, p. 484.

participe și să se implice în viața socială, economică și politică a urbei din care făcea parte.

Pentru a înțelege contextul documentelor păstrate la Serviciul Județean Hunedoara al Arhivelor Naționale, care fac obiectul acestui material, trebuie să avem o imagine clară asupra acțiunilor lui Petru Groza, dar și a celorlalți oameni politici, care apelau la orice mijloc, mai mult sau mai puțin ortodox, de a-și face cunoscute și impune convingerile, interesele sau dorințele.

Una dintre aceste unelte, des uzitate în perioada interbelică, o constituia presa, în special cea scrisă. Mijloacele de comunicare a informației abundau, se desfășura o activitate intensă, se înființau publicații de diverse orientări, cotidiene, dar, în același timp, se desființau cu aceeași repeziciune, în funcție de interesele sau resursele economice ale proprietarilor. Doar la Deva au apărut diverse mijloace de presă: *Solia dreptății* (1919-1921), ziar politic național redactat de dr. Sorin Câmpean, *Curierul Hunedoarei* (1919-1920), *România liberă* (1919-1922), avându-l ca director pe Petru Groza, *Frăția* – 1926, *Voința* (1930-1931), director Petru Groza și redactor Victor Șuiaga, *Gazeta Hunedoarei* (1922-1935)⁹, *Horia* – director Aurel Filimon, *Poporul* – director Simion Câmpeanu și redactor Iosif Roman junior.

Cu această din urmă publicație se va „război” Petru Groza, intentând acțiune penală împotriva redactorului responsabil Iosif Roman junior și a altor posibili autori anonimi, care lansaseră articole defăimătoare și ofensatoare la adresa sa. În media vremii se practica permanent atacul la persoană, fapt care era de altfel pedepsit prin legea XLI din 1914 pentru apărarea onoarei, unde se reglementa clar infracțiunea de „calomnie prin presă”.

Așadar, Petru Groza, el însuși un avocat cunoscut, a apelat la mijloacele legale, adresându-se prim-procurorului de pe lângă Parchetul Tribunalului Hunedoara prin cererea nr. 2035 din 22 februarie 1933, în care, pe lângă aspectele penale subliniate, prin care solicită condamnarea autorului, se declară și parte civilă, solicitând despăgubiri materiale.

Trebuie evidențiat momentul acestei cereri, întrucât calendaristic, apreciind momentul, ziarul *Poporul*, autodeclarat ca organ săptămânal politic, social și economic din județul Hunedoara, publica articolele considerate defăimătoare la 15 februarie 1933, la doar câteva zile – 8 ianuarie – după apariția noii mișcări politice Frontul Plugarilor. Singurul om politic care a răspuns chemării țăranilor nemulțumiți adunați în sala Teatrului Orășenesc a fost Petru Groza, care, deși proprietar al Băncii Decebal, a ținut un discurs fulminant de o oră și jumătate¹⁰, identificându-se astfel ca un posibil lider al acestora, cochetând deja cu ideea de retragere din Partidul Poporului condus de perdantul mareșal Alexandru Averescu

⁹ <https://orasuldeva.ro/orasuldeva/index.php/17-despre-deva>, accesat la data de 07 noiembrie 2022.

¹⁰ Bîțfoi 2004, p. 152.

cu care mai avea încă o corespondență consistentă. Zilele următoare nu au făcut altceva decât să confirme eforturile de consolidare a noii organizații, care, sprijinită și popularizată de ziarul *Horia*, viitorul oficios de partid, a înființat noile plăși în comune. La 1 februarie 1933, s-a constituit Comitetul de plasă al Frontului Plugarilor, la „Crucea Albă”, hotelul lui Petru Groza, iar în ziua de 4 februarie 1933, la sediul ziarului *Horia* din Piața Unirii nr. 16¹¹, s-au pus bazele unui proiect de program intitulat „Ce vrem ?”.

Prin urmare, au existat suficiente motive ca lupta politică să se ascută și să se reflecte în publicațiile locale hunedorene, iar ziarul *Poporul* și apoi ziarul *Horia* sunt cele mai bune exemple ale disputei politice cu martori, adresată susținătorilor politici.

Revenind la desfășurarea cronologică a evenimentelor, prima reacție consemnată din partea dr. Petru Groza va duce la începerea procedurii legale împotriva reclamațiilor: dr. Simion Câmpeanu, președinte al Camerei de Industrie și Comerț Deva, a redactorului Iosif Roman junior, student, având 25 de ani, și a autorului textelor din paginile 2 și 3 ale oficiosului, un anume Herbay Eugen, directorul și contabilul Camerei de Industrie și Comerț Deva, un funcționar în vârstă de 36 de ani, cu toții beneficiind de apărarea avocatului dr. Justin Pop, cunoscut parlamentar al Partidului Național Țărănesc în mai multe cicluri electorale. Asocierea celor trei cu ilustrul avocat oferă concluzii posibile în care se poate prezuma că noua mișcare, a plugarilor, putea duce la micșorarea și ruperea bazinului electoral al țărăniștilor în zona Hunedoarei, fiind explicabilă reacția vehementă în oficiosul *Poporul*. Pe de altă parte, tânărul student, redactorul Iosif Roman junior, mai avea un dosar pe rol deschis de același dr. Petru Groza pentru aceleași motive – calomnie în presă –, când acesta relatase în același ziar – *Poporul* – un episod desfășurat în cadrul unei adunări generale a *Astreii*, la Deva, acuzându-l pe omul politic că-și asuma funcția de președinte al asociației fără a fi confirmat și că și-a ales colaboratori în comitet¹². „Dar motive de harță se găsesc întotdeauna pentru Petru. Majoritatea servesc fie propria-i onoare, care trebuie apărată în situații obiective ori imagine, fie o înnăscută înclinație provocatoare. Consecințele ciocnirilor violente îl duc adesea pe unul și același drum al onoarei ce trebuie să rămână neîntinată”¹³.

Din paginile *Poporului* mai aflăm că redactorul a fost achitat, în final, apărat fiind de același Justin Pop. De altfel, vinovăția redactorului nu a fost confirmată nici în cazul articolelor publicate în numărul difuzat la 15 februarie 1933, acestea fiind asumate, în urma declarațiilor date în fața procurorului de caz, de către contabilul Herbay Eugen, la 14 martie 1933. Acesta a recunoscut că el a

¹¹ SJHAN, fond *Tribunalul Hunedoara Deva*, acte înregistrate, dos. 13/1933, f. 43.

¹² *Loc. cit.*, f. 42.

¹³ Bîțfoi 2004, p. 16.

fost autorul celor relatate în ziarul *Poporul*, pastila „Tablouri”, abordând textul într-o manieră proprie, îndulcind tonul și dând o conotație de legalitate afirmațiilor ofensatoare din text. A atras apoi atenția că, în procedura de ocupare a postului de prim-pretor¹⁴, obținerea certificatelor de sănătate și de moralitate sunt esențiale și absolut necesare, renunțând astfel la tonul tendențios folosit în publicație, practic, prin declarația sa, textul denunțat de Groza devenea inutil, un soi de „umplutură de spațiu”. În susținerea afirmațiilor sale, Herbay îl dă ca martor al unor anumite discuții pe secretarul Camerei de Industrie și Comerț Deva, Onuț Emil, care, în fața procurorului, îl susține doar parțial. Cauza fiind declinată de judecătoria Deva către Tribunalul Hunedoara, i se dă posibilitatea lui Herbay, apărât de dr. Justin Pop, să aducă drept argumente împotriva fostului ministru Groza articole anterioare, atât din ziarul *Poporul* (nr. 6 din 28 iulie 1932), cât și din presa centrală – un mai vechi pamflet al lui Pamfil Șeicaru la adresa lui Groza, publicat în *Cotidianul* din 30 martie 1931, cu titlul „D’apoi țării”, în care Petru Groza era declarat nebun: „Bietul Domn Petre Groza! Ne inspiră o profundă milă, pentru greaua ceață ce i s-a lăsat pe minte. Era prostuț, amabil, cu cap de hotentot blond, – avocatul ignor și doctor iuris de la Deva, ocupat cu afaceri de chereștea, căutând să-și ia răsplata ce i-o datora România Mare... Bietul domn, Petre Groza, așa de tânăr să pornească hai-hui pe meleagurile nebuniei. Omul are vedenii. Este chinuit chiar de pomenirea celor morți. Ceea ce înseamnă că duhul nebuniei s-a înfipt adânc în firavul-i creier. Așa începe boala. Iar primele manifestații arată semne rele. O internare ar fi absolut necesară, nu numai a scăpa pe bietul om de ghiarele sinistrei boli, dar pentru a se curma o confuzie. Domnul Petru Groza are boala de declarații, lumea nu știe însă de trista întâmplare a minții lui șubrezeite, ci le ia drept bune. A declarat că-i rușine ca fost ministru în Țara Românească. D’apoi țării! Să nu mai vorbim!”¹⁵, scria Pamfil Șeicaru. În încercarea de a-l prezenta pe fostul ministru într-o lumină cât mai proastă în fața instanței, apărătorul Justin Pop a continuat să-l denigreze aducând argumente ce țineau de viața personală a acestuia (l-a acuzat de abuzuri sexuale împotriva slujnicei sale, Kapdebo Duczi, dar și a cumnatei sale, Moldovan Vilma), acestea neavând nicio relevanță pentru instanță.

¹⁴ Din ianuarie 1930, prefecturile de județ fac parte din serviciile administrației exterioare ale Ministerului de Interne (Regulament pentru organizarea Ministerului de Interne din 25 ianuarie 1930, art. 2 și art. 3.), dar „prefecții de județ și funcționarii administrativi care formează cabinetul prefectului, *prim-pretorii*, pretorii și secretarii de plăși vor avea atribuțiunile și vor funcționa în conformitate cu dispozițiunile legii pentru organizarea administrațiunii locale”. Se confirmă astfel menținerea atribuțiilor prefectului ca funcționar de stat, stabilite prin legea din 1929. Regulamentul stabilește numărul funcționarilor precum și categoriile de funcții din administrația exterioară Ministerului de Interne: prefecturi (prefect, 1 șef birou clasa II, 1 impiegat, 1 dactilograf) și plăși (*prim-pretor*, 1 secretar de plasă). În acest sens, vezi Györke 2010, p. 79-96.

¹⁵ SJHAN, fond *Tribunalul Hunedoara Deva*, acte înregistrate, dos. 13/1933, f. 20.

Procesul s-a întins pe parcursul mai multor luni, și, la 17 noiembrie 1933, Tribunalul Hunedoara, secția I, a decis condamnarea acuzatului la plata unei amenzi de 500 de lei pentru delictul de „injurie prin presă” împotriva reclamantului Petru Groza, amendă care, în caz de neplată, se transforma în 10 zile de închisoare corecțională și obliga pe inculpat să suporte cheltuielile de publicare a sentinței în ziarul *Gazeta Hunedoarei*. Herbay nu a renunțat și, prin apărătorul său, a apelat la calea de contestare a sentinței, introducând recurs la 5 ianuarie 1934 și solicitând rejudecarea cauzei și anularea hotărârii judecătorești de către instanța superioară, Curtea de Apel Cluj.

Documentele aflate în posesia Servicului Județean Hunedoara al Arhivelor Naționale nu aduc o lumină finală asupra acestui proces, însă, indiferent de soluția definitivă, este suficient să înțelegem traiectoria vieții politice interbelice hunedorene desfășurată la cote maxime, cu pasiune și ardoare de către toți jucătorii politici. Pe de altă parte, ele portretizează și aduc o imagine inedită asupra cameleonului politician ardelean care și-a dedicat întreaga viață crezului său politic, practicat indiferent de baricada aleasă.

List of illustration

Fig. 1 – Petru Groza in Alba Iulia on the occasion of the distribution of land to peasants (1947)

Fig. 1 – Petru Groza la Alba Iulia cu ocazia împroprietăririi țăranilor (1947)
(Colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, inv. CF. 3327)

Abrevieri bibliografice

- Bîţfoi 2004 – Dorin Liviu Bîţfoi, *Petru Groza, ultimul burghez: o biografie*, Bucureşti, 2004
- Groza 2003 – Petru Groza, *Adio lumii vechi! Memorii*, Bucureşti, 2003
- Györke 2010 – Zoltan Györke, „Instituţia Prefecturii în perioada interbelică (1923-1938). Proiecţii legislative”, în *Revista Transilvană de Ştiinţe Administrative*, 3 (27), 2010, p. 79-96
- Lazăr 2002 – Ioachim Lazăr (coordonator), *Dr. Petru Groza în istorie – Mărturii şi documente*, Deva, 2002
- Lazăr 2018 – Ioachim Lazăr, *Hunedoreni şi Marea Unire*, Deva, 2018
- Neagoe 1995 – Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României Mari de la începuturi – 1859 până în zilele noastre – 1995*, Bucureşti, 1995
- Rabinovici 1982-1983 – Herbert Rabinovici, „Participarea dr. Petru Groza la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918”, în *Sargetia*, XVI-XVII, 1982-1983, p. 443-455
- Sigmirean 2000 – Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualităţii româneşti din Transilvania şi Banat în epoca modernă*, Cluj-Napoca, 2000
- SJHAN Hunedoara – Serviciul Judeţean Hunedoara al Arhivelor Naţionale
- Stoica 2008 – Stan Stoica (coordonator), *Dicţionar biografic de istorie a României*, Bucureşti, 2008
- Şuiaga 2011 – Victor I Şuiaga, *Deva. Contribuţii monografice*, Deva, 2011

